

Évfordulók nyomában

Gyüdi Sándor évfordulókról, zenekari munkáról és a TAO helyébe lépő új elosztási rendszerről

Felújították a székházukat, s már kéthavi munkarendeket alakítanak ki a Szegedi Szimfonikusok. Emellett az illetményrendszer méltányos és motiváló rendszerét hozták létre, és újabb eszközöket igénybe véve, még több emberhez szeretnék eljuttatni az értékes zenét. Gyüdi Sándorral, a Szegedi Szimfonikus Zenekar vezetőjével a százéves születésnapról, az elmúlt évben végzett munkáról, újdonságokról, a XXI. századi, együttesvezetői kihívásokról, valamint a Nemzeti Komolyzenei Stratégiáról is beszélgettünk.

I TavalY ismét igazgató-karnagyi kinevezést kapott, s akkor említette, szeretné hatékonyabbá tenni az együttes működését. Milyen eredményekről számolhat be egy év elteltével? Hogyan értékeli ezt az évet, amióta újra kettős feladatot lát el a Szegedi Szimfonikusok élén?

– A hatékonyságnak vannak olyan szempontjai, melyek minden szervezetre egyformán érvényesek, akadnak egy zenei előadó-együttes hatékonyságának sajátos szempontjai, valamint természetesen vannak a Szegedi Szimfonikus Zenekarra, a maga sajátos feladatai és körülményei által meghatározott működésének hatékonyságára vonatkozó, speciális szempontok. Minden szempontból folyamatosnak kell lennie a fejlődésnek, tehát a dolog természetéből fakadóan mindig csak részfeladatok állnak előttünk, megoldásuk nem jelenti a kérdések lezárását, sokkal inkább újabb feladatok kitűzését. Néhány eredmény anyagi működésünk terén: nyáron felújítottuk a 12 éve átadott székházunkat, ami a teljes festésen túl jelentette a világítás korszerűsítését, amivel nem csupán az energiahatékonyság javulását, hanem a próbatermi megvilágítási szint növelésén keresztül a zenei munkavégzés hatékonyságának növelését is megcéloltuk, továbbá művészeink látási képességének, egészségének megőrzésére nézve ugyancsak jobb körülményeket várunk. Raktárainkban átalakításokat végeztettünk, ezzel a felszerelések állapotának védelme, a rakodási-szállítási nehézségek csökkenése remélhető. Részben összefügg ezzel, hogy a hosszú ideje tárolt, de a működésből kivont hangszereink jelentős részét értékesítjük. Az elfekvő, azaz hivatásos együttes szempontjából már nem megfelelő színvonalú hangszerek a zenetanulás bizonyos fokán

Gyüdi Sándor Fricsei Ferenc lányával helyezte el koszorút a karmester emléktáblája alá

még komoly értéket jelentenek, az eladásukból származó bevétel pedig a zenekar hangszervásárlásra fordítható keretét bővíti. Az emberi munka hatékonyságát növeli a tervezhetőség: a tavalyi évadban már kéthavi munkarendeket tudtunk kiadni. Ebbe a szempontrendszerbe tartozik az anyagi ösztönzés: a kötelező béreken felül adható illetményrész odaítélésének méltányos és motiváló rendszerét folyamatosan fejlesztjük. Az emberi oldalhoz tartozik a közönséggel való kapcsolat hatékonyságának fokozása: egyre újabb eszközöket veszünk igénybe, a koncertek helyszínét és természetesen magát a műsort is meghatározza, hogy egyre nagyobb közönségünk le-

gyen, ráadásul ezt ne olcsó tömegszórakoztatással, hanem értékes zenével tegyük, aminek élvezetére minél több embert rá akarunk szoktatni. Nyilvánvaló, hogy ez a legfontosabb hatékonysági szempont: az összes többinek végső soron ezt a célt kell szolgálnia.

I Tavalyi beszélgetésünkben elmondta, hogy bár sok éve vezeti a szegedi együttest, mindig akadnak változások, hiszen új jogszabályok, új finanszírozási szerkezetek születnek. Hogyan változott a finanszírozásuk a TAO-változások kapcsán, s ön, aki tagja volt annak a munkacsoportnak, amely a minisztérium felkérésére dolgozott a Nemzeti Komolyzenei Stratégia előkészítésén, miként vélekedik minderről?

– Ami a jogszabályokat illeti: folyamatos problémákat okoz a munka törvénykönyvének, vagy a közalkalmazotti törvénynek a mi nagyon speciális munkavégzésünkre való alkalmazása. Még az előadó-művészeti törvény egyes rendelkezései sem életszerűek az érintett művészeti ágak mindegyikére nézve, illetve a törvény javítgatásra, pontosításra szorul. Ezen a téren az a dolog, hogy a meglévő jogi keretek figyelembevételével, lehetőségeinek kihasználásával az intézmény javára és a szakma érdekeinek megfelelően tevékenykedjek. Ez időnként jelent vitákat hatóságokkal, felügyeleti szervekkel és természetesen dolgozói érdekképviseletekkel, és jelenti – elsősorban a Magyar Szimfonikus Zenekar Szövetségén keresztül – jobbító javaslatok kidolgozását. Konkrétan a cégek társasági adójából leírható, előadó-művészeti szervezeteknek juttatható támogatásának rendszeréről én „törpe minoritásként” kezdetől fogva negatív véleményt fogalmaztam meg, ez a Zenekar korábbi számaiban is ellenőrizhető. Bevétel-alapú támogatási rendszer volt, ami a tömegszórakoztatás irányába történő elmozdulást ösztönözte, holott a közpénznek a magas művészeti értéket képviselő előadások kereskedelmi versenyhátrányát kell kompenzálnia. Ha az állam azt az összeget, ami a szféra forrásait jogosan növelte a társasági adóból, az értékek mentén ítéli oda, akkor az történik, aminek szükségességét mindig is hangoztattam. A Nemzeti Komolyzenei Stratégiát az állam még nem hirdette meg, de ha majd a mi bizottságunk ajánlása fogalmazódnak meg, akkor ezt valóban érték-alapúnak, követendőnek tartom. A végleges szöveget még nem ismerjük, és a zenei területen még nem látjuk a stratégia megvalósításához rendelt forrás felosztásának eredményeit, a külön támogatásokat.

I Szó esett arról is, hogy bár már emelkedett a muzsikuskus bére, még így is nagyon alacsony. Hogyan látja, találnak forrásokat a további emeléshez?

– A zenekarok és fenntartóik saját erejükből biztosan nem tudnak a béremeléshez több forrást teremteni – ehhez állami döntés kell ugyanúgy, mint a közszféra egyéb területein. Nem maguk a munkáltatók, nem a fenntartók és nem is a szaktárcák gazdálkodták ki a

rendvédelmi, egészségügyi és oktatási terület dolgozóinál végbement – valóban komoly – béremelését. A mi munkánk társadalmi hasznosságát és méltatlan anyagi viszonyait az említettekéhez hasonlóan felismerve, az állami költségvetésben kell megjelennie a jövedelmeink rendezéséhez szükséges forrásoknak.

I Több próbajátékot is tartottak tavasszal. Mennyire elégedett a jelentkezők létszámával, tudásával? Milyen tendenciát lát e téren?

– Próbajátékot elsősorban valamilyen konkrét kényszerhelyzet megoldása céljából írunk ki, nyugdíjba vonuló, gyermekáldás elé néző, máshová szerződő művésziünk helyére, nem általában, a jobbítás vagy akár létszámbővítés céljából, de mindig azt reméljük, hogy kiváló új erővel fejleszthetjük a zenekart. Ennek ugyanakkor komoly korlátai vannak. A 90-es években a magyar zenekarokból sokan távoztak külföldre; most más a helyzet: sok tehetséges fiatal külföldi egyetemekre megy tanulni (ez önmagában nagyon pozitív), majd a tanulmányai végeztével, mivel ismeretsegeket kötött, beilleszkedett az ottani zenei életbe (és ez is nagyon pozitív) már nem jön haza a diplomaszerezés után. A próbajátékokra általában fiatalok jelentkeznek: az említett okból számuk és színvonaluk nem alakul kedvezően. Jelentős különbségek vannak az egyes zenekarok jövedelmi viszonyaiban, ez sem tesz csábítóvá egy vidéken meghirdetett próbajátékot. Szerencsére, ha nem is sok, de egy-két jó jelentkező mindig akad, ez a mi idej próbajátékaink végeredménye is.

I Sok éve rendszeresen beszélgetünk, s a visszatérő témánk a saját koncertterem kérdése. Hogyan látja az esélyeket?

– Röviden szólva: nem vagyok optimista. Felújítás kezdődik a Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Karának (augusztus elsejétől ez a volt zeneművészeti kar neve) épületében. Lesz ott egy korszerű, a jelenleginél nagyobb koncertterem, de méreténél és funkciójánál fogva sem alkalmas városi hangversenyteremnek. Koncertterem az, ahol például a Carmina Buranát elő lehet adni – ami ennél kisebb, az kamaraterem. Augusztus végén adták át a Szeged-csanádi Egyházmegye által létrehozott Szent Gellért Arénát, melyben a sport-célú terek mellett van multifunkcionális előadóterem is. A futballstadion – ezt Plácido Domingo koncertje is bizonyítja – ilyen jellegű koncertekre alkalmas, de a fedett tér – és ez ismét funkció és méret kérdése – szintén nem lesz városi koncertterem...

I Miként látja, a XXI. században egy zenekarvezetőt mi állít a legnagyobb kihívás elé? Milyen ma egy ideális igazgató, ön ennek mennyire tud megfelelni? Az eltelt évtizedek alatt mennyire lehetett látni a feladat-változásokat, s erre mennyire lehetett felkészülni?

– Tapasztalatom az, hogy a feladat egyre összetet-

tebb. A nyolcvanas évek végén, amikor a pályára kerültem, nagyobb volt a stabilitás, de ez természetesen a bezártság, a szűk lehetőségek állandóságát jelentette. A kilencvenes évek nyitása a szisztémát alapvetően nem változtatta meg, sőt, a zenekarok előtt megnyíló külföldi lehetőségek bizonyos problémákat elfedtek, megoldásukat késleltették. A 2010-es években váltak nyilvánvalóvá a rendszerszerű problémák: a fenntartás-finanszírozás és az állami szerepvállalás kérdése; a gazdálkodói szféra igazi szponzorációjának hiánya; a muzsikusaink sanyarú jövedelmi helyzete; a munkavégzés jogszabályi kereteinek hiányosságai; a fogyasztói társadalomban élesedő küzdelem a közönség megszerzéséért, ezen belül a szórakoztatóipar és a magas művészet vetélkedése a nézőkért. Ez az évtized tehát fájdalmasabb lett, ettől változtak a vezetői feladatok is. Hogy mennyire tudok a megbízatásnak megfelelni? Igyekszem... Kétféle hibát követhet el egy zenekarvezető: ha úgy gondolja, hogy mindezek nem az ő problémái, mivel neki egyetlen dolga, hogy magával a muzsikálással törődjön; másrészt, ha úgy gondolja, hogy zenéhez és egyébként minden máshoz is, a jogtól, a gazdálkodástól, a marketingtől kezdve az ifjúság neveléséig ő ért a legjobban. Ezeket elkerültem.

■ *Hogyan látja, mennyiben alakult át a muzsikusok élete? Változtak a problémák, a kihívások?*

– Az emberek élete általában nagyon sokat változott. A muzsikusaink szempontjából most csak egyet emelnék ki: a tanári pályára lépett kollégáikhoz képest korábban kivételezettnek érezhették magukat. Ma úgy érzik, a helyzet megfordult, jövedelmi helyzetük a megbecsülés hiányát fejezi ki.

■ *A Szegedi Szimfonikus Zenekar fontos szerepet tölt be a színház operatagozatának működésében, amelyet Ön vezet, s ahogy tavaly említette, szeretné megőrizni az értékeket, a színvonalat. Milyen eredményekről számolhat be, s mi az, amit a következő szezonból kiemelne?*

– A mi zenekarunk magas színvonalú koncertező tevékenysége mellett az ország egyik legkiválóbb operazenekara. A kettős feladat ellátásához nem elég a megfelelő létszám, szükség van az operajátásban egyfajta kollektív tapasztalatra, tudásra, amivel – elsősorban operakarmesterként is kiváló elődeim munkája révén – rendelkezik. A zenekar tudására és a szegedi operai hagyományokra – a zenés színházi repertoár frissítése mellett is – építeni kíván a Szegedi Nemzeti Színház. Ezt jelzi többek között a kezdődő évad kiemelkedő produkciója, Wagner Tannhäuser című operájának bemutatása a Kossuth- és Oscar-díjas Szabó István rendezésében.

■ *Milyen koncerteket, vendégművészeket tart a legfontosabbnak a következő szezonban? Milyen programokat vár a leginkább?*

– Nemzetközi sztárok meghívása pénz kérdése; a szegedi közönség – más forrásból – megkapta például Plácido Domingót is. Mi igyekszünk a legkiválóbbakat felkérni, „reklámértéküktől” függetlenül. Most pusztán a bérleti koncertjeink karmesterei közül említenék néhányat: Pál Tamás, Kovács János, Günter Neuhold. A hangversenyek közül az alkalom kiemeli jubileumi koncertünket: 100 éve alakult a Szegedi Filharmonikus Egyesület zenekara, 50 éve lett városi intézmény a Szegedi Szimfonikus Zenekar.

■ *Tavasszal ünnepelhetette a hatvanadik születésnapját, évtizedek óta pályája a szegedi zenekarhoz kapcsolódik. Milyen eseményeket, koncerteket tart emlékezetesen ezekből az évtizedekből, akár a saját pályáját, akár az együttes történetét tekintve?*

– Valóban: negyven éve, szegedi egyetemistaként váltam a zenekar rendszeres közönségévé, harminc éve, a Szegedi Nemzeti Színházhoz karigazgató-karmesterként szerződve dirigáltam először, húsz éve – némileg változó titulusokkal – igazgatom. A saját zenei pályám legfontosabb megbízatásának, motiváló tényezőjének, alakítójának, örömeinek, sikerének a Szegedi Szimfonikus Zenekarral való munkát tekintem. Hálával emlékezem elődeim sok-sok koncertjére és számos vendégművész nyújtotta élményre, öröm és megtiszteltetés, hogy több száz koncerten dirigálhattam az együttest, és mára a karmesterként-igazgatóként egyazon zenekar élén hosszabb ideje állók listáján – Hollerung Gábor után – második vagyok. Annyi ideje vezethetem a Szegedi Szimfonikusokat, mint Vaszy Viktor, Pál Tamás és Oberfrank Géza együttvéve. Az elmúlt két évtizedben két eseményt tartok meghatározónak a zenekar életében: 2007-ben – majdnem négy évtizedig tartó „ideiglenes” elhelyezés után – méltó székházhoz jutottunk, és ugyanakkor a színházi zenekar intézményünk keretében történő áthelyezésével létrejött az ország egyik legnagyobb zenekara.

■ *Tavaly, a zenekar kettős jubileumát megelőző évben indult az ötéves vezetői megbízatása. Hová szeretne eljutni a még hátralévő években? Mivel ünnepelné szívesen a 65. születésnapját? Mit kíván a zenekarnak a következő kerek, azaz a hatvanadik évfordulóra?*

– Őszintén szólva, olyan nagyon nem érdekelnek a kerek évfordulók, a születésnapjaim legkevésbé. A zenekar fennállásának ilyen szépen hangzó, 50. illetve 100. évfordulója persze más. Szeretném, ha az évszázados sikertörténet folytatódna, a zenekar gazdaságilag stabil lenne, művészileg további előrelépést érne el, kollégáim anyagilag és erkölcsileg megbecsült művésznek érezhették magukat. A születésnapomat, akár osztható éveim száma 5-tel maradék nélkül, akár nem, sőt, általában véve minden napomat értelmes munkával szeretném ünnepelni.

R. Zs.